

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื้อหาในส่วนนี้ได้นำเสนอเกี่ยวกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรอบเนื้อหาที่ศึกษา อันประกอบด้วย แนวคิดการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอน ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แนวคิดการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การนำเสนอแนวคิดและการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทราบถึงการดำเนินการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่ามีพัฒนาการหรือความเป็นมาอย่างไร และปัจจุบันมีการดำเนินการอย่างไร

2.2.1 ความเป็นมาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนเอกชนตามมาตรา 15 (1) และ 15 (2) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นที่รู้จักกันดีในนามว่า “ปอเนาะ” ซึ่งจัดตั้งอยู่กระจัดกระจายในพื้นที่ของจังหวัดต่างๆ ในภาคใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล โดยสังกัดสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2 ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่นอกจากจะทำการสอนวิชาการศาสนาแล้ว ยังได้สอดแทรกการสอนวิชาสามัญ และวิชาชีพในระดับและประเภทต่างๆ ไว้ในหลักสูตรด้วย สภาพการจัดการศึกษาในระบบปอเนาะ เดิมมีวัตถุประสงค์เพื่อสืบทอดศาสนาเป็นหลัก การถ่ายทอดส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของโต๊ะครู สภาพการสอนโดยทั่วไปจะเป็นลักษณะที่โต๊ะครูได้วางระบบการสอนด้วยตัวเอง ระยะเวลาของการศึกษาอบรมในระบบปอเนาะไม่มีกำหนดที่แน่นอนว่าเมื่อใดจึงจะสำเร็จการศึกษา เนื้อหาวิชาที่ใช้สอนเป็นวิชาศาสนาเพียงอย่างเดียว การเรียนการสอน ใช้ภาษามลายู ไม่มีการสอนวิชาสามัญและภาษาไทย อาจกล่าวได้ว่าแท้จริง

ชีวิตของปอเนาะ (ดั้งเดิม) นั้นมีพลวัตรอยู่ตลอดเวลา การเกิดขึ้นและล้มเลิกของปอเนาะมีอยู่ตลอดเวลา รัฐจึงพิจารณาปรับปรุงปอเนาะโดยกำหนดให้มีการส่งเสริมและปรับปรุงปอเนาะเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2504 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ปอเนาะมาจดทะเบียนโดยความสมัครใจ เพื่อปรับปรุงให้ปอเนาะเป็นสถานศึกษาศาสนาที่มีสภาพดีขึ้น มีการสอดแทรกวิชาภาษาไทยและวิชาชีพ ต่อมาทางราชการได้วางเป้าหมายให้ปอเนาะมาอยู่ในความดูแลของทางราชการโดยมีนโยบายให้มีการฟื้นฟูปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์ ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษานี้ อยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์เช่นเดียวกับโรงเรียนเอกชนทั่วไป และให้แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์ให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลา 3-5 ปี กระทรวงศึกษาธิการได้เร่งรัดดำเนินการ โดยกำหนดให้ปอเนาะแปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์ประเภทพิเศษ ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ โดยมีชื่ออย่างเป็นทางการว่า “โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม” (อัมมาร สยามวาลา และคณะ, 2549; เรวดี กระโหมวงส์และคณะ, 2546:8)

การดำเนินงานปรับปรุงปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามของทางราชการแบ่งได้เป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่หนึ่งเป็นการดำเนินงานแปรสภาพปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์ เป้าหมายเพื่อให้มาอยู่ในความควบคุมของทางราชการตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์เป็นสำคัญ ระยะที่สองเป็นการเร่งรัดปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนรวมทั้งการบริหารโรงเรียน พร้อมทั้งให้การอุดหนุนทางด้านการเงิน การจัดส่งครูไปช่วยสอนวิชาสามัญ การให้อุปกรณ์การเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา การปรับปรุงหลักสูตรแบบเรียนทั้งวิชาศาสนาและวิชาสามัญ และอื่นๆ (เรวดี กระโหมวงส์ และคณะ, 2546:8-9)

หลังจากนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบการปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามหรือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (เปลี่ยนชื่อตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนพ.ศ. 2525) ในปัจจุบันคือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นฝ่ายอำนวยการ มีศึกษาธิการอำเภอ ศึกษาธิการจังหวัดเป็นหน่วยปฏิบัติ แต่การดำเนินงานที่ผ่านมายังมีปัญหาอุปสรรคหลายประการที่ทำให้การดำเนินการปรับปรุงโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามไม่เป็นไปโดยรวดเร็ว มีปัญหาทั้งในด้านงบประมาณ ปัญหาเกี่ยวกับตัวบุคคล ซึ่งได้แก่ โตะครู เจ้าหน้าที่นิเทศการศึกษาและครูสอนวิชาสามัญ ปัญหาเกี่ยวกับอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ แบบเรียน และหนังสืออ่านประกอบต่างๆ รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน ซึ่งล้วนทำให้คุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประเภทนี้ไม่ประสบผลสำเร็จ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2536) รัฐจึงจำเป็นต้องให้การสนับสนุนทั้งในด้านกำลังเงิน คน วัสดุอุปกรณ์ ในขณะเดียวกัน ก็ส่งเสริมให้องค์กรเอกชนหรือมูลนิธิเข้าช่วยเหลือ

สนับสนุนกิจการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามอีกทางหนึ่งเพื่อแบ่งเบาภาระของทางราชการ

ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนนั้น ได้ให้ความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษา และปัญหาทางด้านวิชาการของโรงเรียนประเภทนี้ตลอดมา ดังจะเห็นได้จากการตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์ ขึ้นในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในปี พ.ศ. 2529 เพื่อให้ความช่วยเหลือโรงเรียน แต่ยังคงดำเนินการได้น้อยและไม่ทั่วถึง ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำ และเป็นผู้บริหารของหน่วยงานจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการช่วยเหลือจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน และในการพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนเอกชน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายเชิงคุณภาพต้องอาศัยกระบวนการสำคัญ 3 กระบวนการ คือ กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศ กระบวนการทั้ง 3 กระบวนการมีความสำคัญเท่าเทียมกัน และมีส่วนสนับสนุนเกื้อกูลกัน ผู้บริหารจะให้ความสำคัญหรือเน้นกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งไม่ได้ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2534: 1)

ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ได้กำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนทุกประเภท ประกอบด้วย ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ และครูใหญ่ ทำหน้าที่บริหารงานโรงเรียนเป็นไปตามระเบียบข้อกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้รับใบอนุญาตหรือโต๊ะครูจะเป็นผู้บริหารสูงสุดของโรงเรียน มีผู้จัดการและครูใหญ่ เป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนทั้งวิชาศาสนา วิชาสามัญ และวิชาชีพ หัวหน้าครูมีหน้าที่ช่วยงานด้านวิชาการและดูแลข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน ครูที่ทำหน้าที่สอนในโรงเรียนจะประกอบด้วยครูสอนวิชาศาสนา ครูสอนวิชาสามัญ ซึ่งเป็นครูที่โรงเรียนจ้าง และครูที่เป็นข้าราชการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนส่งไปช่วยสอน

ในอดีตการบริหารการศึกษาภายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ได้แบ่งงานออกเป็น 5 งาน งานด้านวิชาการ งานบริหารบุคคล งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน และด้านความสัมพันธ์กับชุมชน การปฏิบัติงานในด้านต่างๆ เหล่านี้ ปฏิบัติในระดับค่อนข้างน้อยรัฐบาลจึงได้พยายามปรับปรุงพัฒนา ส่งเสริมและให้การอุดหนุน ทำให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามส่วนหนึ่งเจริญรุดหน้าไป แต่ยังมีโรงเรียนประเภทนี้อีกไม่น้อย ยังคงสภาพไม่เป็นที่น่าพอใจ ซึ่งเกิดจากปัจจัยต่างๆ เช่น ผู้บริหารขาดความรู้ด้านการบริหารโรงเรียน ครูสอนมีคุณวุฒิต่ำงบประมาณมีจำกัด (เรวดี กระโหมวงษ์ และคณะ. 2546:8-10) แต่ในปัจจุบันนั้นการบริหารการศึกษาภายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ได้กำหนดงานบริหารการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษา พ.ศ. 2542 ซึ่งแบ่งไว้ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

ปี พ.ศ. 2533 ได้มีการประชุมร่วมกันของผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย สำนักจุฬาราชมนตรี คณะโต๊ะยุติธรรม ผู้ว่าราชการจังหวัดและโต๊ะครู เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงการศึกษาในปอเนาะ โดยดำเนินการจากการจดทะเบียน การแปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม และเปลี่ยนแปลงเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นโรงเรียนตามมาตรา 15 (2) แห่งพระราชบัญญัติเอกชน พ.ศ. 2525 ตามลำดับ พร้อมกับการให้การอุดหนุนด้านการเงิน บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ มาโดยตลอด

ปี พ.ศ. 2535 กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบ เรียกว่า ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเปิดสอนวิชาศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญ พ.ศ. 2535 เพื่อช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาการศึกษาให้ทันและสอดคล้องกับความต้องการของประเทศโดยกำหนดคุณสมบัติของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15 (2) ที่มีความประสงค์จะปรับปรุงโรงเรียนเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15 (1) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2536: 31-37)

สำหรับการให้การอุดหนุนจากรัฐบาลแก่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 15 (1) และมาตรา 15 (2) นั้น กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ระเบียบว่าด้วยการอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเปิดสอนวิชาศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2536 เพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด สามารถสรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 15 (1) กรณีที่เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแบบทั่วไป จะได้รับเงินอุดหนุน ร้อยละ 40 ของค่าใช้จ่ายจากค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนภาครัฐซึ่งกำหนดให้รับเป็นรายเดือน และกรณีที่เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่จัดตั้งโดยมูลนิธิหรือมัสยิดได้รับเงินอุดหนุนรายหัวนักเรียน ร้อยละ 60

2. ปอเนาะแบบโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 15(2) ได้รับการอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนตามประเภทของหลักสูตรการศึกษาโดยหักค่าธรรมเนียมการศึกษาที่โรงเรียนจัดเก็บจากนักเรียนทั้งปีออกดังนี้ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น 1,670 บาท ต่อหัวต่อปี หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย 1,720 บาท ต่อหัวต่อปี และหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน 1,660 บาท ต่อหัวต่อปี โดยแบ่งออกเป็นค่าตอบแทนโต๊ะครูร้อยละ 10 ของเงินที่ได้รับอุดหนุนทั้งหมด ค่าตอบแทนครูสอนศาสนา ร้อยละ 40 และเป็นงบประมาณโรงเรียนร้อยละ 50

หลังจากนั้นในปี 2539 กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับเปลี่ยนการให้เงินอุดหนุนแก่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามอีกครั้ง กรณีที่เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามทั่วไปได้รับ

เงินอุดหนุนรายหัวนักเรียน ร้อยละ 60 ส่วนกรณีที่เป็นมูลนิธิให้เงินอุดหนุนเต็มจำนวน (ร้อยละ 100) สำหรับอัตราการให้เงินอุดหนุนรายหัวแก่ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามล่าสุดในปี 2548 นั้น ในระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาในโรงเรียนที่เป็นมูลนิธิได้รับ 9,420 บาท/คน/ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้รับ 10,525 บาท/คน/ปี ขณะที่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้รับ 11,425 บาท/คน/ปี ขณะที่ปอเนาะแบบ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 15 (2) ที่ได้ เปิดสอนวิชาศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญนั้น ได้รับเงินอุดหนุนรายหัวนักเรียนจำนวน 685 บาท/คน/ปี สิ่งสำคัญที่ควรกล่าวถึงคือ เงินอุดหนุนที่รัฐบาลให้แก่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีได้แตกต่างไปจากการอุดหนุนโรงเรียนเอกชนในพื้นที่หรือจังหวัดอื่นๆของประเทศไทย (สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย, ม.ป.ป.)

ในส่วนของหลักสูตรที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันทั้งใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ

1. หลักสูตรวิชาสามัญคือหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. 2544 โดยแบ่งเป็นระดับประถมศึกษา ใช้เวลาเรียน 6 ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้เวลาเรียน 3 ปี และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียน 3 ปี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545: 8)

2. หลักสูตรอิสลามศึกษาคือ หลักสูตรอิสลามศึกษา พ.ศ. 2546 โดยแบ่งเป็นระดับอิสลามศึกษาตอนต้น ใช้เวลาเรียน 6 ปี ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง ใช้เวลาเรียน 3 ปี และระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียน 3 ปี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546:5-6)

กล่าวโดยสรุป โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นสถานศึกษาที่มีวิวัฒนาการจากปอเนาะ ซึ่งเป็นระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม หรือแบบไม่เป็นทางการ ดำเนินการสอนโดยโต๊ะครู ต่อมาได้มีการแปรสภาพมาเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ก่อนที่จะเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมาจนถึงปัจจุบัน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าในด้านบริหารและจัดการ หลักสูตร บุคลากร และการเรียนการสอน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้สามารถแข่งขันในบริบทแห่งยุคสมัยโลกาภิวัตน์

2.1.2 การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนสอนอิสลาม

การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาใน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังจะเห็นได้จากหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนต่างจากหลักสูตรอิสลามศึกษาในอดีต โดยเฉพาะช่วงชั้น ซึ่งได้กำหนดดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบตีดาอียะฮฺ) ปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 2 ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบตีดาอียะฮฺ) ปีที่ 4-6

ช่วงชั้นที่ 3 ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตวัชชีฎะฮฺ) ปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 4 ระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาอียะฮฺ) ปีที่ 1-3

และเวลาเรียน ซึ่งได้กำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 (อิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 1-3) มีเวลาเรียนประมาณปีละ 350-500 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 2-2.5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 (อิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4-6) มีเวลาเรียนประมาณปีละ 350-500 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 2-2.5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 (อิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1-3) เวลาเรียนประมาณปีละ 500-650 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 2.5-3 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 (อิสลามศึกษาตอนปลาย ปีที่ 1-3) มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าปีละ 650 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยไม่น้อยกว่าวันละ 3 ชั่วโมง

นอกจากนี้ การจัดการเรียนสอนอิสลามศึกษาในหลักสูตรดังกล่าวนี้ได้กำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ หรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มวิชา ดังต่อไปนี้

1) กลุ่มศาสนา มี 4 วิชา

1. อัลกุรอาน และฮัดดีษ (อัลกุรอานและอรรถาธิบาย)
2. อัลฮะดีษ (วจนของท่านศาสดา)
3. อัลฟิกฮฺ (ศาสนบัญญัติ)
4. อัลอะกีดะฮฺ (หลักศรัทธา)

2) กลุ่มสังคมศึกษาและจริยธรรม มี 2 วิชา

1. อดตารีค (ประวัติศาสตร์)
2. อัลอัคลาก (จริยธรรม)

3) กลุ่มภาษา มี 2 วิชา

1. ภาษาอาหรับ
2. ภาษามลายู

หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 เป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อพ่อแม่ เพื่อนบ้านและประเทศชาติ ตลอดจนเน้นให้ผู้เรียนมีความ

ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และเราะฮ์สูล ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา มีเหตุผลในการวินิจฉัยพิจารณา ปัญหาต่างๆ โดยปราศจากความเชื่อที่มงาย มีความคิดสร้างสรรค์ และปรับปรุงพัฒนาตนเองต่อ ชุมชน และบ้านเมือง ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 จะ สามารถพัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ เข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมกับผู้อื่นอย่างมี ความสุข ตลอดจนเน้นการจัดกิจกรรมที่ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้เป็นคนดี มีความรู้คู่คุณธรรม กระทำในสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงให้ปฏิบัติ และละเว้นในสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงห้าม

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาที่ปัจจุบัน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้มีการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ทั้งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2546 เป็นผลทำให้โรงเรียนต้องใช้ทรัพยากรบุคคล มากกว่าโรงเรียนที่เปิดสอนเพียงหลักสูตรเดียว อีกทั้งนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนสองหลักสูตร ดังกล่าวนี้อาจจำเป็นต้องมีคาบเรียนที่มากกว่าหลักสูตรปกติ ดังรายละเอียดของเวลาเรียนที่แบ่งตาม ช่วงชั้นดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และอิสลามศึกษาตอนต้น ปีที่ 1-3)

มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,150-1,500 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 6-7 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และอิสลามศึกษาตอนต้น ปีที่ 4-6)

มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,150-1,500 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 6-7 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1-3)

มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,500-1,800 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 7-9 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 และอิสลามศึกษาตอนปลาย ปีที่ 1-3)

มีเวลาเรียน ประมาณปีละ 1,500-1,800 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 9 ชั่วโมง

จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนอิสลาม จังหวัด ชายแดนภาคใต้ จะใช้สองหลักสูตรควบกัน จึงต้องใช้เวลาในการศึกษามากกว่าหลักสูตรเดียว การบูรณาการหลักสูตรจึงถือเป็นทางออกหนึ่งที่อาจแก้ไขปัญหาความซ้ำซ้อนของเนื้อหาและเป็นการลดเวลาเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเองมากขึ้น ในความพยายามที่แก้ปัญหาดังกล่าวนี้นี้ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีนโยบายส่งเสริมให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยได้มอบหมายให้สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 12 ศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้ประเทศมาเลเซียเป็นต้นแบบ เนื่องจาก เล็งเห็นว่า การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนแบบบูรณาการเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เป็นองค์ รวมที่สอดคล้องกับชีวิตจริงและความต้องการของชุมชนมุสลิม จังหวัดชายแดนภาคใต้ ฉะนั้น ใน

อนาคต โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อาจจะจัดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

2.1.3 โครงสร้างการบริหาร

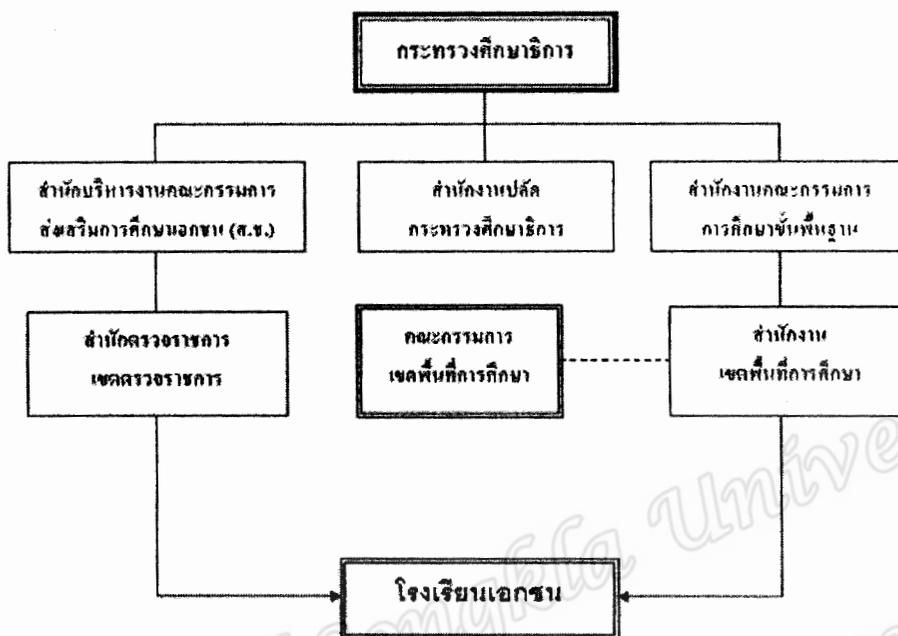
กระทรวงศึกษาธิการได้แบ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบและดูแลโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัวยุคใหม่ และประเทศชาติออกเป็น 3 ส่วนคือ

1. ส่วนกลาง ได้แก่ สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน(สช.)
2. ส่วนภูมิภาค ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของแต่ละจังหวัด
3. หน่วยงานสนับสนุน ได้แก่ สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 12

สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน(สช.)เป็นหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบและดูแลโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในด้านงบประมาณ ศึกษานวัตกรรมและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ขณะที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของแต่ละจังหวัด ซึ่งมีกลุ่มงานส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นหน่วยงานประสานและปฏิบัติการเกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงินเดือนครูการบรรจุและการจำหน่ายครู ตลอดจนงานด้านข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาดังกล่าว

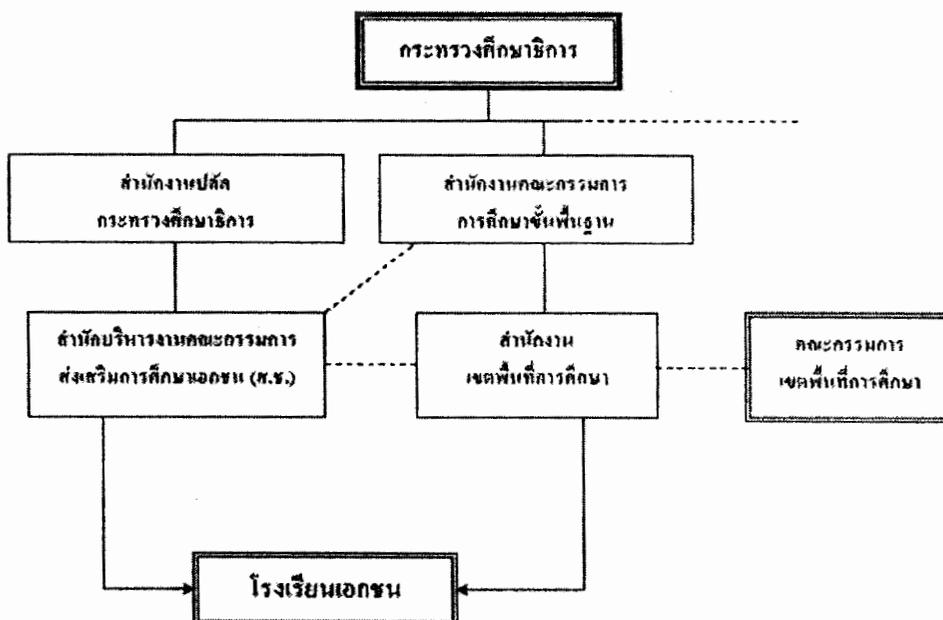
ส่วนสำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 12 ซึ่งมีกลุ่มงานอิสลามศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบและสนับสนุน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เช่น พัฒนาหลักสูตร พัฒนานวัตกรรม พัฒนาสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนพัฒนาผู้เรียนโดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมหลักสูตร เพื่อให้นักเรียนได้แสดงออก ด้านความคิดเห็นและการปฏิบัติจริงในการจัดการเรียนการสอนทางสามัญและศาสนา สำหรับรายและเอียดเกี่ยวกับ โครงสร้างของหน่วยงานทั้ง 3 ประเภท ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2.2 โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามระดับเขตตรวจราชการ

หมายเหตุ เขตตรวจราชการที่ 12 เท่านั้นที่มีกลุ่มงานอิสลามศึกษาในการส่งเสริมและสนับสนุนการ
จัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

แผนภูมิที่ 2.3 โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามส่วนกลาง

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอน

2.2.1 ความหมาย

ก้ำพล ชนะนิมิตร (2550) และ สุรศักดิ์ หอมอ่อน (2546:12) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพการสอนอย่างสอดคล้องกัน หมายถึง ความสามารถในการสอน หรือยุทธวิธีในการสอน หรือการสอนที่ผสมผสานด้วยปัจจัยต่างๆ ตลอดจนลักษณะหรือพฤติกรรมต่างๆ ของครูอันจะส่งผลให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ประสิทธิภาพการสอนยังหมายถึง การสอนของครูที่สามารถให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามความถนัดและความสามารถของทุกคน (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2541:13) การใช้แผนการสอนหรือวิธีการสอนซึ่งทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ (Good, 1973:589) อ้างถึงใน ก้ำพล ชนะนิมิตร, 2550) ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ประสิทธิภาพการสอน หมายถึง หมายถึงคุณลักษณะหรือพฤติกรรมต่างๆ ของครู รวมถึงความรู้ความสามารถทางการสอนของครูในอันที่จะนำไปสู่การสร้างการเรียนรู้แก่ผู้เรียนเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างสมบูรณ์

2.2.2 องค์ประกอบของประสิทธิภาพการสอน

ประสิทธิภาพการสอนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อครูในทุกยุคทุกสมัยเพราะครูถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ประสิทธิภาพการสอนของครูประกอบด้วยองค์ประกอบหลายประการ นักวิชาการได้ระบุถึงองค์ประกอบของประสิทธิภาพการสอนไว้อย่างหลากหลาย เช่น ศิริบุญญา ศรีประมวล (2549) ได้กำหนดองค์ประกอบของประสิทธิภาพการสอนของครูประถมศึกษา 10 องค์ประกอบ คือองค์ประกอบด้านการมีมนุษยสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน ด้านความสามารถในการสอน ด้านคุณลักษณะของความเป็นครู ด้านความสามารถในการจูงใจผู้เรียน ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีประกอบการสอน ด้านการเตรียมความพร้อมในการสอน ด้านการพัฒนาการสอน ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการวัดและประเมินผล และด้านความรู้ในเนื้อหาวิชา ส่วนสุรศักดิ์ หอมอ่อน (2546) ได้กำหนดองค์ประกอบประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ด้านพื้นฐานความเป็นครูประกอบด้วย การวัดและประเมินผลของครู เจตคติต่อการสอนวิชาคณิตศาสตร์ของครู ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความรู้ในเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์และบุคลิกลักษณะของครู องค์ประกอบที่ 2 ด้านทักษะความเป็นครูประกอบด้วย การใช้ภาษาในการสื่อสารของครู การให้การเสริมแรงแก่นักเรียน ปริมาณงานอื่นที่ครูได้รับมอบหมาย การเตรียมการสอนของครู บรรยากาศในการเรียนการสอน เจตคติในการสอนวิชาคณิตศาสตร์ของครู การใช้สื่อการสอนของครู และขวัญและกำลังใจของครู สำหรับในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบที่

สนใจศึกษา คือ การกำหนดจุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ของรายวิชา การกำหนดเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดและการประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.2.2.1 การกำหนดจุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ของรายวิชา

จุดมุ่งหมายของการสอนเป็นข้อความที่ระบุถึงเป้าหมายที่ต้องการทำให้บรรลุ จุดมุ่งหมายให้ทิศทางต่อการอภิปรายในชั้นเรียนและเรียกร้องผลลัพธ์ที่คาดหวัง จุดมุ่งหมายอาจแบ่งออกเป็นจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ โดยจุดมุ่งหมายทั่วไปจะมีลักษณะกว้างกว่า และอาจเป็นจุดมุ่งหมายรายวิชา ซึ่งไม่สามารถทำให้บรรลุได้ในบทเรียนหนึ่ง ส่วนจุดมุ่งหมายเฉพาะมักสามารถทำให้บรรลุได้ในบทเรียนใดบทเรียนหนึ่งและเอื้อประโยชน์ในการทำให้จุดมุ่งหมายทั่วไปสำเร็จผล ดังนั้นครูต้องมีความเข้าใจจุดมุ่งหมาย ซึ่งหมายรวมถึง จุดมุ่งหมายทางการศึกษา จุดมุ่งหมายของรายวิชาหรือวิชา และจุดมุ่งหมายของบทเรียนเฉพาะ มิฉะนั้นแล้วการบรรยายเรื่องราวต่างๆ ก็ไม่มีทิศทาง ผลสำเร็จในบทเรียนก็เกิดขึ้นยาก (ชาญชัย อาจินสมาจาร, 2547) ส่วนจุดประสงค์การสอนเป็นข้อความที่ระบุถึงพฤติกรรมของผู้เรียนตามที่ผู้สอนหวังให้เกิดขึ้นหลังจากที่ผู้เรียนได้ผ่านการเรียนการสอนแล้ว (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2546:44) การตั้งจุดประสงค์การสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญอันดับแรกของการสอน ทำให้ผู้สอนทราบว่าสอนอะไรเพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมใดบ้าง มากน้อยเพียงใด เป็นการสอนที่มีเป้าหมาย ขณะเดียวกัน การตั้งจุดประสงค์การสอนจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สอนในการเตรียมเนื้อหาการสอน การเลือกใช้วิธีสอน การเลือกใช้สื่อการสอน และการวัดผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การสอน (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2546:8) โดยทั่วไปแล้ว จุดประสงค์การสอนแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2546:47-51) ได้แก่

1) จุดประสงค์ทั่วไป หมายถึงจุดประสงค์ที่ตั้งขึ้นเพื่อเป็นกรอบหรือแนวกว้างๆ ทำให้ทราบว่า ผู้เรียนควรจะมีการเรียนรู้อะไรบ้าง หลังจากได้ผ่านการเรียนการสอนแล้ว คำที่ให้จะเป็นคำที่ไม่บ่งเฉพาะเจาะจง เช่น ให้เกิดความรู้ เกิดความเข้าใจ ให้ตระหนักใน ความสำคัญ ให้เห็นคุณค่า ให้เกิดเจตคติที่ดีให้เกิดการพัฒนา ให้มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น จุดประสงค์ทั่วไปนี้จะเขียนไว้ในหลักสูตรที่เป็นกลุ่มวิชาหรือรายวิชา ซึ่งเป็นการบ่งไว้อย่างกว้างๆ ผู้สอนจะใช้จุดประสงค์นี้เป็นหลักในการเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อสอนเนื้อหาย่อยในการสอนแต่ละครั้ง ซึ่งในการเขียนควรจำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

2) จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม หมายถึงจุดประสงค์ที่บ่งเฉพาะเจาะจงว่า หลังจากการเรียนการสอนแล้ว ผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมที่สังเกตได้ วัดผลได้ ออกมาอย่างไรบ้าง คำที่ใช้จะเป็นคำกริยาที่บ่งชี้ให้เห็นการกระทำของผู้เรียนที่สังเกตได้ เช่น ตอบคำถามได้ บอกความหมายได้ อธิบายได้ สรุปความสำคัญได้ ชี้บ่งได้ แยกแยะความแตกต่างได้ เป็นต้น จุดประสงค์

เชิงพฤติกรรมนี้ผู้สอนจะเขียนขึ้นเพื่อใช้ในการสอนเนื้อหาย่อยที่จะสอนแต่ละครั้งเพราะจะทำให้ผู้สอนสามารถวัดผลได้อย่างชัดเจนแน่นอนว่า ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมจากจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ผู้ที่เกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ก็คือ เกิดการเรียนรู้ตามที่ผู้สอนคาดไว้ สามารถผ่านได้ แต่ผู้ที่ไม่เกิดพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์นั้นคือ วัดผลแล้ว ไม่ผ่าน ก็ควรต้องมีการซ่อมเสริม ดังนั้นผู้สอนจึงควรเขียนจุดประสงค์การสอนในลักษณะจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

2.2.2.2 การกำหนดเนื้อหารายวิชา

การกำหนดเนื้อหาเป็นการเลือกและการจัดลำดับเนื้อหาที่สอนโดยการกำหนดเนื้อหาจะทำให้ผู้สอนทราบว่าสอนอะไร ผู้เรียนควรได้รับประสบการณ์ใดบ้าง ประสบการณ์ใดควรได้รับก่อน และในขอบเขตมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม การกำหนดเนื้อหาไว้ล่วงหน้าจะทำให้การสอนมีสาระคุ้มค่ากับเวลาที่ผ่านไปและมีคุณค่าแก่ผู้เรียน (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2546:8) การกำหนดเนื้อหายังเกี่ยวข้องกับการวางแผนกิจกรรมบทเรียนหรือประสบการณ์เพื่อแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้น (ชาญชัย อาจินสมาจาร, 2547)

สังัด อุทรานันท์ (2525) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของระบบการเรียนการสอนในด้านเนื้อหาสาระที่จะนำมาสอนไว้ว่า ในการเลือกเนื้อหาสาระที่จะนำมาสอนนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความยากง่ายให้พอเหมาะกับความสามารถของผู้เรียนและให้มีความต่อเนื่องกับความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียน ถ้าหากเนื้อหาสาระที่นำมาสอนง่ายเกินไป ผู้เรียนก็จะไม่เกิดการเรียนรู้แต่อย่างใด แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากเนื้อหาที่นำมาสอนมีความยากเกินไป ก็ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นด้วยความยากลำบาก ดังนั้น ผู้สอนต้องพิจารณาเนื้อหาสาระที่นำมาสอนด้วยความเหมาะสม และพิจารณาว่าเป็นเนื้อหาประเภทใดต่อไปนี้ 1) ข้อเท็จจริงและความรู้ธรรมดา 2) ความคิดรวบยอดหลักการ 3) การแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ 4) ทักษะทางกาย 5) เจตคติและค่านิยม ในการสอนแต่ละครั้งผู้สอนจำเป็นต้องศึกษารายละเอียดต่างๆ ของประเภทความรู้ที่จะนำมาสอนว่า จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง

2.2.2.3 กิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกองค์ประกอบหนึ่งของประสิทธิภาพการสอนเพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียนโดยวิธีต่างๆ กัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ บุญส่ง ลอยสุวรรณ (2531: 41-45) ได้กล่าวว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามความมุ่งหมายที่หลักสูตรต้องการ กิจกรรมการเรียนการสอนจะเกิดขึ้นได้ต้องประกอบด้วยครู กระบวนการ

เรียนการสอน นักเรียน และเนื้อหาที่จะสอน นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการสอนซึ่งครูต้องเรียนรู้และนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ

1. รู้จักบุคคลที่จะสอน ครูจะต้องศึกษาพื้นฐานของบุคคลที่จะสอนทุกคนว่าเป็นอย่างไร
 2. เลือกสอนให้เหมาะสมกับบุคคล เพราะบุคคลมีหลายระดับ มีความพร้อมทางสติปัญญาและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ไม่เหมือนกัน
 3. สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม เด็กไม่สามารถใช้วิจารณญาณในการคิดถึงสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ นอกจากจะได้นำสิ่งนั้นมาข่อยให้เป็นรูปธรรมเสียก่อน เด็กจึงสามารถคิดได้
 4. สอนจากสิ่งที่เห็นได้ง่ายไปสู่สิ่งที่เห็นได้ยากจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหานั้นๆ ได้ง่ายยิ่งขึ้น
 5. สอนจากสิ่งที่รู้อยู่แล้วไปยังสิ่งที่ไม่รู้ เพราะคนเรานั้นชอบการเทียบเคียง
 6. สอนโดยการอุปมาอุปไมย การอธิบายด้วยการยกตัวอย่างเชิงอุปมาอุปไมยเป็นวิธีการที่นิยมกันมาก และจะต้องใช้ตัวอย่างอุปมาอุปไมยที่เหมาะสมกับระดับผู้เรียน
 7. สอนด้วยอุปกรณ์การสอน สื่อการสอนเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การสอนประสบผลสำเร็จและรวดเร็วขึ้น
 8. สอนด้วยการเป็นแบบอย่าง โดยครูใช้ตนเองเป็นสื่อการสอนและถือเป็นการสอนที่ใช้ชีวิตและคุณธรรมของความเป็นครูมาเป็นส่วนประกอบสำคัญ
- นอกจากนี้ สจัด อุทรานันท์ (2532:174) ได้ให้แนวทางปฏิบัติที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ดังนี้
1. ก่อนสอน ควรเตรียมการสอนก่อนทุกครั้ง โดยศึกษาคุณลักษณะของผู้เรียน วัตถุประสงค์ของการสอน เลือกเนื้อหาสาระที่จะนำมาสอน วิธีการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อและการวัดผลประเมินผล
 2. ระหว่างการสอน ดำเนินการสอนตามแผนการสอนที่กำหนดไว้ มีการปฏิบัติ สรุปทบทวน แล้วทำการวัดผลหลังการเรียนการสอน
 3. หลังการสอน หลังจากสอนแล้วก็ควรจะทำประเมินผลว่า เป็นไปตามจุดประสงค์หรือไม่เพียงใด มีสิ่งใดที่ควรปรับปรุงแก้ไข

ส่วนมัทนา ปิ่นม่วง (2536: 78) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนของครูที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1. เตรียมการสอนล่วงหน้าอย่างเป็นระบบครบตามขั้นตอน
2. กำหนดกิจกรรมการเรียนอย่างมีลำดับขั้นตอนเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และ เนื้อหา โดยเน้นทักษะกระบวนการ
3. มีการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างชัดเจน
4. มีทักษะในการสอน โดยวิธีต่างๆ ที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา
5. ผลิหรือเลือกใช้สื่อหรืออุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมต่อบทเรียน
6. มีความรู้เรื่องหลักสูตรและเนื้อหาที่จะทำการสอนเป็นอย่างดีและสามารถที่จะปรับบทเรียนให้เข้ากับนักเรียน
7. กระตุ้นและส่งเสริมให้นักเรียนอยากรู้ อยากเรียน โดยจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้แก่ นักเรียน
8. ปรับปรุงเนื้อหาของบทเรียนให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

2.2.2.4 การใช้สื่อการเรียนการสอน

ครูจำเป็นต้องมีทั้งความสามารถและทักษะในการใช้สื่อการสอน เพราะสื่อการสอนเปรียบได้กับมือที่สามของครู สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องทุ่นแรง ช่วยเสริมให้การสอนน่าสนใจ ลดพลังงานการพูดหรืออธิบายของครูให้น้อยลง ประหยัดเวลาในการสอน ช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ช่วยสร้างความเข้าใจให้ชัดเจนขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น และสามารถจดจำได้นาน (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2546:187)

นักวิชาการได้แบ่งประเภทของสื่อการสอนโดยใช้หลักเกณฑ์ที่แตกต่างกัน เช่น ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545: 210) ได้แบ่งสื่อการสอนออกเป็น 3 ประเภท คือ สื่อทัศนวัสดุ เครื่องมือ สื่อทัศนอุปกรณ์ และกิจกรรมสื่อทัศนอุปกรณ์ ส่วนจำเนียร ศิลปวานิช (ม.ป.ป.:255-263) ได้แบ่งประเภทของสื่อการสอนโดยจำแนกตามหลักเกณฑ์ออกเป็น จำแนกประเภทสื่อการสอนตามคุณสมบัติ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ เครื่องมืออุปกรณ์ (Hardware) วัสดุ (Software) และเทคนิคหรือวิธี (Techniques or Methods) จำแนกประเภทสื่อการสอนตามคุณลักษณะ ซึ่งวิลเบอร์ ยัง (Wilbure Young อ้างถึงใน จำเนียร ศิลปวานิช, ม.ป.ป.: 256) ได้จัดแบ่งออกเป็น ทัศนวัสดุ (Visual Materials) และ สื่อวัสดุ (Audio Materials) จำแนกประเภทสื่อการสอนตามแบบหลุยส์ ซอเรส (Louis Shores อ้างถึงใน จำเนียร ศิลปวานิช, ม.ป.ป.: 257) ดังนี้ สิ่ง

ตีพิมพ์ (Printed Materials) วัสดุกราฟฟิก (Graphic Materials) วัสดุเครื่องฉาย (Projected Material and Equipment) ได้แก่ เครื่องฉายภาพนิ่ง เครื่องฉายภาพยนตร์ फिल्मภาพยนตร์ วัสดุถ่ายทอดเสียง (Transmission) และจำแนกประเภทสื่อการสอนตามประสบการณ์ ผู้ที่แบ่งสื่อการสอนตามประสบการณ์มี 2 ท่าน คือ เอ็ดการ์ เดล (Dale , 1969: 107 อ้างถึงใน สื่อการสอนสำหรับครูธุรกิจ, 2550: ระบบออนไลน์ และ จำเนียร ศิลปวานิช, ม.ป.ป.: 258) และ เจมส์ เอส คินเดอร์ (James S. Kinder อ้างถึงใน จำเนียร ศิลปวานิช, ม.ป.ป.: 258)

สื่อการสอนมีคุณค่าทางด้านวิชาการ กล่าวคือ ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและเรียนได้ดีกว่าการไม่ใช้สื่อการสอน ลักษณะที่เป็นรูปธรรมของสื่อการสอนช่วยทำให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของสิ่งต่างๆ ได้ดีขึ้น และยังช่วยส่งเสริมด้านความคิดและการแก้ไขปัญหาอีกด้วย ส่วนคุณค่าทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ นั้น กล่าวได้ว่า สื่อการสอนทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและต้องการเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ มากขึ้น เช่น การอ่าน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จินตนาการ การแก้ปัญหา และความซาบซึ้งในคุณค่า สื่อการสอนทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน และสื่อการสอนเร้าให้ผู้เรียนเกิดความพอใจและกระตุ้นให้นักเรียนทำกิจกรรมด้วยตนเอง นอกจากนี้ สื่อการสอนยังมีคุณค่าทางเศรษฐกิจ การศึกษา กล่าวคือ สื่อการสอนช่วยให้นักเรียนที่เรียนช้าเรียนได้เร็วและมากขึ้น ส่วนนักเรียนที่ฉลาดก็จะสามารถเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น สื่อการสอนช่วยประหยัดเวลาในการสอนของครู และช่วยเสริมการสอนของครูให้ดียิ่งขึ้น สื่อการสอนช่วยขจัดปัญหาในเรื่องสถานที่ เวลา และระยะทาง อีกทั้งสื่อการสอนยังช่วยลดการเรียนรู้ตกรู้ของนักเรียนได้เป็นจำนวนมาก (จำเนียร ศิลปะวานิช, ม.ป.ป.:254) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า สื่อการสอนให้ประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2546: 188)

สำหรับหลักการในการใช้สื่อการสอนนั้น เขาวภา ชินคำ (2550: ระบบออนไลน์) ได้ให้คำแนะนำว่า ในการเลือกใช้สื่อการสอนนั้นครูจำเป็นต้องพิจารณาว่า สื่อที่จะใช้นั้นเหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการสอนหรือไม่ สื่อที่จะใช้ช่วยให้นักเรียนได้ข้อสรุปที่ถูกต้องหรือไม่ สื่อที่จะใช้นั้นควรช่วยให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่นักเรียนหรือไม่ สื่อที่ใช้นั้นช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่แก่นักเรียนหรือไม่ ระดับความยากง่ายของเนื้อหาที่บรรจุอยู่ในสื่อชนิดนั้นๆ เหมาะสมกับระดับความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของนักเรียนหรือไม่ สื่อนั้นๆ ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาที่ถูกต้องหรือไม่ สื่อที่นำมาใช้ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้หรือไม่ ผลที่ได้จากการใช้สื่อคุ้มค่ากับเวลา เงิน และการจัดเตรียมสื่อเหล่านั้นหรือไม่ สื่อเหล่านั้นๆ ช่วยให้นักเรียนร่วมกิจกรรมตามที่ครูต้องการหรือไม่ สื่อเหล่านั้นๆ ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจในช่วงเวลานานพอสมควรหรือไม่ ส่วนอาภรณ์ ใจเที่ยง (2546: 191-

192) ได้กล่าวถึงข้อควรคำนึงในการใช้สื่อการสอน คือ ควรฝึกใช้ก่อนสอนเสมอเพื่อความคล่องตัวในการสอน ควรแสดงสื่อการสอนให้เห็น ได้ชัดทั่วทั้งห้อง ควรหาที่ตั้งหรือแขวนสื่อที่มีขนาดใหญ่ ควรใช้ไม้ยาวและมีปลายแหลมชี้แผนภูมิ แผนที่ กระดานดำ แทนการใช้นิ้ว ควรนำสื่อการสอนมาวางเรียงกันไว้เป็นลำดับที่หน้าชั้นก่อนถึงเวลาสอนเพื่อให้สะดวกในการหยิบใช้และควรจัดวางไว้ในลักษณะที่ไม่หันเหความสนใจของนักเรียนก่อนถึงเวลาที่จะใช้ ควรเลือกใช้เครื่องมือประกอบการใช้สื่อให้เหมาะสม ในบางกรณีควรมีการเตรียมผู้เรียนล่วงหน้าก่อนมีการใช้สื่อการสอน ควรใช้สื่อการสอนให้คุ้มค่ากับที่ได้เตรียมมาและใช้อย่างทะนุถนอม พยายามเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีกิจกรรมร่วม หรือได้ศึกษาจากสื่อการสอนนั้นๆ ด้วยตนเอง ควรฝึกให้ผู้เรียนเกิดระเบียบในการใช้สื่อการสอน และควรคำนึงถึงถึงความปลอดภัยในการใช้สื่อบางชนิดโดยเฉพาะในกรณีที่จะต้องให้ผู้เรียนใช้ด้วยตนเอง

2.2.2.5 การวัดและประเมินผล

การวัดผลเป็นกระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขให้กับวัตถุ สิ่งของ หรือบุคคลตามความมุ่งหมายและเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัดนั้นๆ เช่น การวัดความสามารถทางสมองด้านต่างๆ การวัดคุณสมบัติทางกายภาพ เช่น น้ำหนัก ขนาดของวัตถุ เป็นต้น ส่วนการประเมินผล เป็นการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ คุณค่า ความจริง และการกระทำ บางทีขึ้นอยู่กับ การวัดเพียงอย่างเดียว แต่โดยทั่วไปจะเป็นการวัดหลายๆ ทาง โดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดจากการสังเกต การตรวจผลงาน การสัมภาษณ์ หรือการทดสอบประกอบการพิจารณา การประเมินแต่ละครั้งจะต้องประกอบด้วยผลการวัดที่ได้จากกระบวนการต่างๆ เกณฑ์การพิจารณา และการตัดสินใจ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2535:166) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การประเมินผลเป็นกระบวนการนำข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการวัดมาพิจารณาตัดสินว่า ผู้เรียนสามารถบรรลุตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์ของการจัดการศึกษาเพียงใด มีสิ่งใดที่ต้องการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น (วสันต์ ทองไทย, ม.ป.ป.)

การวัดและการประเมินผลมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะวัดการเรียนรู้ของนักเรียนใน 3 ด้าน คือด้านพุทธิพิสัย ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางด้านความรู้ความคิดทางสติปัญญาที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ด้านทักษะพิสัย ซึ่งเป็นพฤติกรรมภาคปฏิบัติที่เป็นการพัฒนาของระบบกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัส ความสามารถในการใช้ระบบการทำงานของอวัยวะต่างๆ ในร่างกายให้ประสานสัมพันธ์ อันประกอบด้วยขั้นของพฤติกรรม 7 ขั้น คือ การรับรู้ การเตรียมพร้อม การตอบสนองตามแนวทางที่แนะให้ การสร้างกลไกภายใน การตอบสนองที่ซับซ้อน การดัดแปลงให้เหมาะสม และการริเริ่ม

ใหม่ และด้านจิตพิสัย ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับด้านอารมณ์ ความรู้สึกของการกระทำที่เป็นกระบวนการภายในของมนุษย์ ตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นภายนอก อันประกอบขึ้นของพฤติกรรม 5 ชั้น คือ การรับรู้ การตอบสนอง การสร้างคุณค่า การจัดระบบคุณค่า และการสร้างลักษณะนิสัยหรือบุคลิกภาพ (มลิวัลย์ ผิวคราม, 2550 และปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2535: 169)

การวัดและประเมินผลช่วยทำให้ครูอาจารย์ได้ทราบผลการสอนของตน และสามารถนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ทำให้นักเรียนทราบถึงผลการเรียนของตน และทราบว่าตนมีความรู้ความเข้าใจในบทเรียนมากน้อยเพียงใด อันจะนำไปสู่แนวทางในการปรับปรุงตนเอง ช่วยในการปรับปรุงระบบการบริหารงานในสถานศึกษาโดยทำให้ทราบถึงสภาพที่แท้จริงของหลักสูตร โครงการสอน บันทึกการสอนว่าประสบปัญหาอย่างไรเพื่อที่นำมาปรับปรุงแก้ไขได้ สามารถใช้เป็นข้อมูลทางการศึกษาทั่วไปเพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำงานและศึกษาต่อ 1 สามารถใช้เป็นหลักฐานด้านการศึกษาของสถานศึกษาในด้านการรับนักศึกษา ผลการเรียน การสำเร็จตามหลักสูตร และสามารถใช้ในการประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในด้านผลการเรียนและการสำเร็จการศึกษาของนักเรียน (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2535:166)

2.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู พบว่า มีการศึกษาอยู่บ้าง เช่น งานวิจัยของเฉวียง ทองธรรมชาติ (2541) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหาร โรงเรียนกับประสิทธิภาพการสอนของครู โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยะลา งานวิจัยของพิบูล ฤทธิอำไพ (2548) ที่ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการสอนของครุคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ งานวิจัยของเกษม บุตรดี (2548) ที่ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการสอนของครุคณิตศาสตร์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร และงานวิจัยของจิรนนท์ พันธุ์ฉลาด (2552) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี โดยมีตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอน ได้แก่ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน สุขภาพจิตของครู ขวัญและกำลังใจของครู สภาพเศรษฐกิจของครู ภาระงานอื่นที่ครูได้รับมอบหมาย ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน บุคลิกลักษณะของครู ความสามารถทางวิชาการ เจตคติต่อวิชาที่สอน เจตคติต่อวิชาชีพครู และการใช้สื่อการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม ในการทำวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เลือกตัวแปรปัจจัยบางอย่างที่มีความสอดคล้องกับบริบทของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ

เจตคติต่อวิชาชีพ เจตคติต่อวิชาที่สอน คุณลักษณะของความเป็นครู ความสามารถทางวิชาการ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 เจตคติต่อวิชาชีพครู

เจตคติ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น หรือความโน้มเอียงและความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานการณ์ ซึ่งสามารถประเมินค่าออกมาในทางบวกและทางลบ ส่วนวิชาชีพ หมายถึง อาชีพที่ต้องได้รับการศึกษาระดับสูง มีความรู้ความประพฤดี มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ มีความเป็นอิสระในการประกอบอาชีพโดยใช้สติปัญญา ไตร่ตรอง และให้บริการแก่สังคมและวิชาชีพนั้น ต้องไม่เข้าซ้อนทับสาขาวิชาชีพอื่นๆ (นรินทร์ เม้าบำรุง, ม.ป.ป.) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า เจตคติต่อวิชาชีพครู หมายถึง ความรู้สึกของนักศึกษาที่ตอบสนองต่อวิชาชีพครูเป็นความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักศึกษาต่อวิชาชีพครู และผลรวมของการประเมินความเชื่อทั้งหลายที่นักศึกษามีต่อวิชาชีพครู เบญจมาภรณ์ ช้อยเครือ (ม.ป.ป.)

นอกจากนี้ เจตคติต่อวิชาชีพครูยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน ได้แก่ เจตคติต่อสถานภาพวิชาชีพครู หมายถึง มโนทัศน์ ความรู้สึก ทำที่ หรือความเชื่อถือที่มีต่ออาชีพครูในสังคม เจตคติต่อลักษณะการเป็นครู หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึก ทำที่ ความคิดเห็นของครูต่อลักษณะการเป็นครูที่ดี ที่ครูควรพึงเป็น เจตคติต่อกระบวนการเรียนการสอน หมายถึง ความรู้สึก ทำที่ ความคิดเห็นที่ครูพึงใช้เป็นแนวทางในการสอนนักเรียนในหน้าที่ความรับผิดชอบ และเจตคติต่อความคาดหวังที่มีต่อวิชาชีพครู หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด และทำที่ของครู พึ่งมีต่อความคาดหวังต่ออาชีพครูในอนาคต (นรินทร์ เม้าบำรุง, ม.ป.ป.) ยิ่งไปกว่านี้ เจตคติต่อวิชาชีพครูยังเกี่ยวข้องกับหน้าที่รับผิดชอบทางวิชาชีพครู ซึ่งชาญชัย อาจินสมาจาร (2547:20) ได้กล่าวไว้ว่า ครูมีหน้าที่และความรับผิดชอบบางอย่างในฐานะสมาชิกของอาชีพการสอน เป็นหน้าที่ของครูในการปรับปรุงตนเองโดยการธำรงรักษามาตรฐานที่สูงของความประพฤดีส่วนตัวและทางวิชาชีพ และโดยการเจริญงอกงามทางวิชาชีพอย่างอย่างต่อเนื่อง ครูที่รักงานของตนเองจริงๆ มีความภาคภูมิใจในอาชีพของตน

นอกจากหน้าที่รับผิดชอบทางวิชาชีพครูแล้ว เจตคติต่อวิชาชีพครูยังเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติทางวิชาชีพครู ซึ่งเป็นความรู้ของครูในเนื้อหาวิชาที่จะสอน ความเข้าใจในหลักการทางจิตวิทยา และการศึกษา ความเข้าใจและความซาบซึ้งในอาชีพการสอน และคุณสมบัติส่วนตัว ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากบุคลิกภาพของครู ความสนใจ เจตคติ และความเชื่อพฤติกรรมของครูในการทำงานกับเด็กและกับคนอื่นๆ ดังนั้นครูจึงควรมีความรู้ในวิชา/สาขาที่ตัวเองสอน มีความเข้าใจในตัวผู้เรียน มีความเข้าใจในหลักการสอน และความเข้าใจและประทับใจในอาชีพครู ทั้งนี้เพราะ

ระดับความสำเร็จของครูขึ้นอยู่กับเจตคติของเขาดังกล่าวที่ทำงานที่ทำงานเป็นอย่างมาก ครูควรตระหนักถึงค่านิยมของความสัมพันธ์ของจรรยาบรรณทางวิชาชีพ และที่สำคัญยิ่งต้องเข้าใจถึงความสำคัญในอาชีพตนว่าเป็นงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ต้องตระหนักถึงคุณค่าของการจัดระเบียบองค์การทางอาชีพต่อตนเอง และต่อการศึกษาโดยทั่วไป (ชาญชัย อาจินสมาจาร, 2547)

ทัศนคติต่อวิชาชีพครูเป็นตัวแปรสำคัญตัวหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอน ทั้งนี้เพราะการที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้เป็นผลสำเร็จด้วยดีนั้นจะต้องมีความรู้ ทักษะและศรัทธาต่อสิ่งนั้นเป็นอย่างดี ซึ่งการศรัทธาในที่นี้หมายถึงผลรวมของการประเมินความเชื่อที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้น คือมีความรู้สึกสำนึกชมชอบและผูกพันในสิ่งนั้นๆ ความศรัทธานี้มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคล บุคคลใดแม้จะมีความรู้ความสามารถปานใดแต่หากไม่มีทัศนคติทางบวกต่อวิชาชีพครูของตนแล้วย่อมทำหน้าที่ของตนในอาชีพนั้นๆ ได้ไม่ดีเท่าบุคคลที่มีทัศนคติทางบวกต่อวิชาชีพครู (เกษม บุตรดี, 2548:65)

2.3.2 เจตคติต่อวิชาที่สอน

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า เจตคติ เป็นเรื่องของท่าทีการแสดงออกหรือความรู้สึกนึกคิด ความชอบ ความชังของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (กาญจนา นาคสกุล: 2550) ซึ่งอาจมีทั้งทางบวกและทางลบ มากหรือน้อย ชอบหรือไม่ชอบ (สุคนธ์ทิพ สำเนียงดี, 2550) โดยทั่วไปแล้ว เจตคติจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ความคิด (Cognitive Component) ความรู้สึก (Affective Component) และพฤติกรรม (Behavioral Component) (องค์ประกอบของเจตคติ, 2549) เจตคติไม่ใช่สิ่งที่มีมั่นคงแน่นอนตลอดไปอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ เจตคตินั้นสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้อาจเกิดจากความกดดันของกลุ่ม ประสบการณ์ที่น่าพึงพอใจหรือไม่น่าพึงพอใจ และอิทธิพลของกลุ่มบุคคลที่มีชื่อเสียง (ชม ภูมิภาค, 2516:65 อ้างถึงใน ชม ภูมิภาค, 2550)

ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับเจตคติต่อวิชาที่สอนนั้น ยูพิน พิพิธกุล (2530: 247-248 อ้างถึงในเกษม บุตรดี, 2548: 61) ได้ให้ความหมายของเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ คือการที่ครูคณิตศาสตร์มีความรู้สึกต่อวิชาคณิตศาสตร์และการสอนคณิตศาสตร์โดยเห็นความสำคัญและคุณค่าของวิชาคณิตศาสตร์ที่มีต่อชีวิตประจำวันและทางวิชาการ ส่วนเรื่องเดช สีหาอินทร์ (2547:7) ให้ความหมายของเจตคติต่อการสอนวิชาภาษาอังกฤษ คือการที่ครูภาษาอังกฤษรัก มีความรู้สึกที่ดี และให้ความสำคัญต่อการสอนวิชาภาษาอังกฤษ รวมทั้งเห็นคุณค่าของวิชาภาษาอังกฤษที่มีต่อชีวิตประจำวันและทางวิชาการ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า เจตคติต่อวิชาที่สอน คือความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อ

วิชาที่สอน ซึ่งแฝงอยู่ในแต่ละบุคคลและพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมใดๆ ต่อสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการสอนในรายวิชานั้นๆ

เจตคติได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อระบบการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยเฉพาะเจตคติของครูต่อวิชาที่สอน เมื่อใดก็ตามที่ครูมีเจตคติต่อวิชาที่สอนที่ดีย่อมส่งผลทำให้ครูมีแรงจูงใจที่จะใฝ่หาความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติมอยู่เสมอ สามารถสอนนักเรียนได้อย่างเต็มกำลังความสามารถจนกระทั่งบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ในทางกลับกัน หากครูมีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาที่สอน ผลที่จะเกิดขึ้นก็ย่อมไร้ประสิทธิภาพไปด้วย ดังที่ยุพิน พิพิธกุล (2524: 493 อ้างถึงในเกษม บุตรดี, 2548: 62) กล่าวว่า ในการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ถ้าครูมีเจตคติที่ไม่ดีแล้วย่อมทำงานไม่มีประสิทธิภาพ ครูคณิตศาสตร์จะต้องรักอาชีพของตนในการสอนคณิตศาสตร์ เมื่อเกิดความรักในอาชีพ ก็จะเป็นแรงจูงใจให้ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติม หาวิชาการใหม่ๆ มาสอน ส่วน พัทรินทร์ เหมโชติ (2522: 68-69 อ้างถึงในเกษม บุตรดี, 2548: 62) ได้ศึกษาถึงสมรรถภาพของครูคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา พบว่า ครูควรมีเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์จึงจะสามารถสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.3 คุณลักษณะของความเป็นครู

คุณลักษณะของความเป็นครูที่ดีนับได้ว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งของประสิทธิภาพการสอน เพราะทุกๆ คำพูดและการกระทำที่ครูแสดงออกมานั้นจะกลายเป็นแม่แบบของนักเรียน และมีผลทางด้านจิตใจต่อการแสดงความสามารถและศรัทธาต่อครู (สวนีย์ วีระพันธุ์, 2550) คุณลักษณะของครูยังรวมหมายถึง ความรับผิดชอบต่อนักเรียน การมีความวิริยะอุตสาหะ และการมีจริยธรรม (การรับรองมาตรฐานการสอนของครู, 2549)

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดี เช่น ญัฐพรหม อินทยศ (2550) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า "ครูที่ดี" ตามแนวคิดของนักจิตวิทยามนุษยนิยม คือครูที่นักเรียนรู้สึกว่าเป็นที่พึ่งได้เสมอทั้งในยามสุขและทุกข์ และเป็นผู้ที่พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ นักเรียนอยู่เสมอ และครูควรมีลักษณะ 5 ประการ คือ ครูจะต้องเป็นผู้ที่ตระหนักรู้ (Aware) ครูจะต้องเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญต่อความรู้สึกของนักเรียน สามารถเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) ครูจะต้องมีความเข้าใจและยอมรับนักเรียนแต่ละคนว่า เป็นปัจเจกบุคคล สามารถยอมรับทั้งข้อดีและข้อเสียของนักเรียน ครูต้องยอมรับความสามารถของนักเรียนในกรณีที่นักเรียนแสดงความสามารถที่ครูเองไม่มี และถือว่าตนสามารถที่จะเรียนรู้จากนักเรียนได้ และครูต้องเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียน ชีรศักดิ์ อัครบวร (2544: 68-72) ได้สรุปลักษณะของครูที่ดีจากผลการวิจัยต่างๆ ประกอบด้วยคุณลักษณะทางด้านส่วนตัว กล่าวคือ มีความประพฤติดี มีความใฝ่รู้ดี มีสุขภาพกายดี มีสุขภาพจิตดี มีบุคลิกภาพดี ตรงต่อเวลา มีเจตคติที่ดีต่อศิษย์ มีความสามารถในการพูด คุณลักษณะทางด้าน

วิชาการและงานครู กล่าวคือ รอบรู้วิชาการกว้างขวาง มีความรู้ในวิชาที่สอนดี มีความรู้ในวิธีสอนดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีความสามารถในการปรับบทเรียนให้กับนักเรียน มีความเข้าใจศิษย์ และมีความสามารถในการใช้กลวิธีการสอนต่างๆ คุณลักษณะทางด้านสังคม กล่าวคือ มีสัมพันธภาพที่ดีกับศิษย์ มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนครู มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ปกครอง และมีสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลทั่วไปในชุมชนและท้องถิ่น บุศรินทร์ บริบูรณ์ และวันชนะ ศรีแก้ว (ม.ป.ป.) ได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะที่ดีของครู 10 ประการ คือ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยัน ประหยัด และขี้อ่อนในสัมมาชีพ ความสำนึกในหน้าที่และการงาน ความเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม วิจารณ์ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ความกระตือรือร้นในการปกครองระบบอบประชาธิปไตย มีความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ความเป็นผู้มีพละนาถายที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ความสามารถในการพึ่งพาตนเองและมีอุดมคติเป็นที่พึง ภาวภูมิและรู้จักทำนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรม และทรัพยากรของชาติ และความเสียสละ เมตตาอารี กตัญญูกตเวที กล้าหาญและมีความสามัคคี นอกจากนี้ ศักรินทร์ สุมาลี (2550) ได้กล่าวถึงลักษณะของครูที่พึงประสงค์ตามทัศนะอิสลามไว้ 4 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะส่วนตัว ซึ่งเกี่ยวข้องกับการผูกพันใกล้ชิดกับอัลลอฮ์โดยมีอิสลามเป็นเป้าหมายชีวิต บริสุทธิ์ใจและตั้งใจมั่นในการปฏิบัติงานสอนเพื่อแสวงหาความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ มีความศรัทธามั่นและเกรงกลัวต่ออัลลอฮ์ มีอะมานะฮ์หรือความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ จริงใจ และมีความจริงจังอย่างสูงในการปฏิบัติงานสอนประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ปฏิบัติต่อนักเรียนด้วยความรัก ความเมตตา และอ่อนโยน และมีความยุติธรรม คุณลักษณะทางด้านวิชาการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้อย่างเข้าใจในอิสลามอย่างถ่องแท้และถูกต้อง มีความสามารถในการอ่านและท่องจำอัลกุรอาน สามารถอ่านได้ดีและถูกต้อง มีความรู้ความสามารถทางภาษาอาหรับ มีความรู้ความเข้าใจทางการศึกษาและความรู้ทั่วไป ทันต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์ปัจจุบัน และมีความกระตือรือร้นในการหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ คุณลักษณะทางด้านวิชาชีพ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้อย่างเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่สอน มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู ขี้อ่อนในคุณธรรม และจรรยาบรรณครูมีทักษะและความสามารถในการถ่ายทอดวิชาความรู้และประสบการณ์แก่นักเรียนด้วยความเชื่อมั่นและศรัทธา มีความจริงใจและอุทิศเวลาในการวางแผนและเตรียมการสอน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนรู้จักใช้เทคนิค วิธีการสอน และสื่อการสอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแต่ละบทเรียน มีความรู้ ความเข้าใจทางด้านจิตวิทยาการศึกษาและพัฒนาการ สามารถให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางที่ดีให้นักเรียน รู้จักเชื่อมโยงบทเรียนให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน และมีความรู้และความเข้าใจทางการวิจัยสำหรับครู และคุณลักษณะทางด้านสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกๆ ด้าน แก่ชุมชนและบุคคลทั่วไป มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีใจเมตตา

อ่อนโยน และสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษากับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของครูผู้สอนอิสลามศึกษาที่กรมวิชาการ (2546: 297-301) ได้กำหนดไว้ 10 ประการ คือ มีสัจจะ (الصدق) ไว้วางใจได้ (الأمانة) เป็นผู้ถ่ายทอดที่ดี (التبليغ) เป็นผู้ชาญฉลาด (الفطنة) นอบน้อมต่อมตน ไม่เย่อหยิ่งยะโส โอ้อวด (التواضع) มีขันติและมั่นคง (الصبر والتحمل) อดกตัญและให้อภัย (الحلم والعفو) เมตตาสงสาร (الرحمة) รู้จักพอเพียงและพอใจในสิ่งที่มี (القناعة والزهد) และกล้าหาญ (الشجاعة) ส่วนอิบน์ ชะฮุนุน (อ้างถึงในอิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต, 2546:54) ได้กล่าวถึงลักษณะของครูที่สมบูรณ์ว่า จะต้องมีความรับผิดชอบต่อผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน โดยจะต้องติดตามพฤติกรรมของผู้เรียนว่าเป็นอย่างไร

2.3.4 ความสามารถทางวิชาการ

ความสามารถทางวิชาการของครูเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้เฉพาะและความรู้ทั่วไปที่สัมพันธ์กับเนื้อหาที่สอน วิทยาการสอน และการพัฒนาตนเองให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ชาญชัย อินทรประวัตติ (2550) ได้ให้ความหมายของความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่สอนว่า เป็นการเข้าถึงแก่นของเนื้อหา ทฤษฎี หลักการต่างๆ และความคิดรวบยอดของเนื้อหา ทั้งนี้เพราะถ้าครูผู้สอนไม่รู้และไม่เข้าใจในเนื้อหาที่สอนแล้ว ก็จะนำไปสู่ความยากลำบากในการที่จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหานั้นด้วย ชีรศักดิ์ อัครบรร (2544:75) กล่าวว่า หนึ่งในคุณลักษณะที่สำคัญของครูที่ดีคือ จะต้องมีความรู้ ซึ่งหมายถึง ครูจะต้องมีความรู้ความสามารถทางวิชาการที่จะสอน ตลอดจนการเป็นผู้ที่มีสติปัญญาดี เฉลียวฉลาด เชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เป็นต้น ภูมิรู้ที่สำคัญอีกประการหนึ่งได้แก่ การสอนดีและปกครองดี สามารถอธิบายได้รวบรัดชัดเจน ควบคุมชั้นเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย เป็นต้น อัล เฆาะสาลี (Khan, 1982:84 อ้างถึงใน อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต: 2546:65) มีทัศนะว่า ครูที่ดีต้องรู้จริงในเนื้อหาที่จะสอนและมีการเตรียมแผนการสอนทุกครั้ง ครูคนไหนที่ไม่มีการเตรียมการสอนล่วงหน้าก็เท่ากับว่าเขาได้ปฏิบัติในสิ่งที่เป็นอธรรมต่อผู้เรียน นอกจากนี้ ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องจิตวิทยาพัฒนาการ เพื่อที่จะได้รู้ลักษณะและธรรมชาติของนักเรียนทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และอารมณ์ และรู้ในเรื่องของจิตวิทยาการศึกษา เพื่อที่จะเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของตัวนักเรียน และทราบว่าการเรียนรู้โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำย่อมเกิดผลมากกว่าการเรียนรู้โดยการฟังอย่างเดียว หรือการเรียนรู้นั้นจะต้องเรียนรู้แบบค่อยเป็นค่อยไป เป็นต้น (ชาญชัย อินทรประวัตติ, 2550)

สำหรับความสามารถในด้านวิทยาการสอนของครูก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าด้านความรู้ของครู เพราะความสามารถในการสอนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสามารถของครูที่จะ

ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยใช้ทักษะและอาศัยเทคนิควิธีการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ ความสามารถทางวิชาการยังรวมถึงความสามารถในการทำให้นักเรียน “เรียนรู้และเกิดอาการใฝ่รู้” ด้วย (ชาญชัย อินทรประวัตติ, 2550) อารมณ์ ใจเที่ยง (2546:11-13) ได้ระบุถึงวิทยาการการสอนที่สามารถทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี คือ ต้องเป็นการสอนที่มีการเตรียมการสอนมาอย่างดี เป็นการสอนที่ทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ เป็นการสอนที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา และผู้เรียน เป็นการสอนที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรมด้วยตนเอง เป็นการสอนที่สอดคล้องกับเจตนาารมณ์ของหลักสูตร เป็นการสอนที่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวันตลอดไป เป็นการสอนที่สร้างความสนใจผู้เรียน เป็นการสอนที่มีบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งบรรยากาศทางด้านวัตถุและจิตใจ เป็นการสอนที่ผู้สอนรู้จักใช้จิตวิทยาได้อย่างเหมาะสม เป็นการสอนที่ส่งเสริมการปกครองระบบประชาธิปไตย เป็นการสอนที่มีกระบวนการโดยมีขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป เป็นการสอนที่มีการวัดและการประเมินผลทั้งก่อน ระหว่าง และหลังจากสิ้นสุดการเรียน และเป็นการสอนที่ผู้สอนสอนด้วยจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู

จำเนียร ศิลปวานิช (ม.ป.ป.: 127-128) ได้กล่าวถึงหลักการสอนที่ดี คือควรเริ่มต้นจากการตั้งความมุ่งหมาย มีการเตรียมเนื้อหาอุปกรณ์การประเมินผลให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ต้องยึดนักเรียนเป็นหลักโดยต้องคำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องวัยและอายุ ตลอดจนประสบการณ์เดิมของนักเรียนมากกว่าที่จะเอาหลักสูตรเป็นเกณฑ์ ต้องสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมแก่การเรียนรู้ ควรมุ่งให้นักเรียนได้รับความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติที่พร้อมจะประพฤติตนเป็นคนดี ต้องส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ ให้เกิดขึ้น ต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนรู้จักค้นคว้า และทดลองด้วยตนเองในสิ่งที่เรียนบ้าง มิใช่ยึดจากตำราที่ครูสอนเพียงอย่างเดียว ควรที่จะบูรณาการเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องกันในแต่ละวิชา ทั้งในแง่ทฤษฎีและปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดความต่อเนื่องของประสบการณ์และมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในสิ่งที่เรียน โดยใช้แรงกระตุ้นทั้งจากภายในและภายนอก ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน รวมไปถึงการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนด้วย ไม่ควรยึดติดกับวิธีสอนวิธีใดวิธีหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่ควรที่จะเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะกับบทเรียนวัยของนักเรียน หลักสูตร และประมวลการสอน และจะต้องมีการประเมินผลการเรียนของนักเรียนตลอดเวลา ไม่ว่าจะใช้วิธีการสังเกตซักถามในขณะที่เรียน หรือเป็นการสอบ ทั้งนี้เพื่อที่ครูจะได้ทราบว่าการสอนของครูบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่

2.3.5 แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพลังกระตุ้นที่ทำให้ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและการเอื้ออำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอน การให้รางวัลและการชมเชย การดูงานนอกสถานที่ สวัสดิการ การได้รับเกียรติ และเป็นที่ยอมรับ ความก้าวหน้าในอาชีพ และความปลอดภัย

แรงจูงใจของบุคคลสามารถเกิดขึ้นได้จากทั้งปัจจัยทั้งภายในและภายนอก แรงจูงใจภายใน (Intrinsic motives) เป็นสิ่งผลักดันจากภายในตัวบุคคล ซึ่งอาจจะเป็นเจตคติ ความคิดเห็น ความสนใจ ความตั้งใจ การมองเห็นคุณค่า ความพอใจ หรือ ความต้องการ สิ่งต่างๆ ดังกล่าวนี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก่อนข้างดาว เช่น คนงานที่เห็นคุณค่าของงาน มองว่าองค์การคือสถานที่ให้ชีวิตแก่เขาและครอบครัว เขาก็จะจงรักภักดีต่อองค์การ กระทำการต่างๆ ให้องค์การเจริญก้าวหน้า ส่วนแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic motives) เป็นสิ่งผลักดันภายนอกตัวบุคคลที่มากระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม อาจจะเป็นการได้รับรางวัล เกียรติยศ ชื่อเสียง คำชม หรือการได้รับการยอมรับยกย่อง แรงจูงใจนี้ไม่คงทนถาวรต่อพฤติกรรม บุคคลจะแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองสิ่งจูงใจดังกล่าวเฉพาะในกรณีที่ต้องการรางวัล ต้องการเกียรติ ชื่อเสียง คำชม การยกย่อง การได้รับการยอมรับ (ความหมายของแรงจูงใจและการจูงใจ, 2550) פרמפרา คิชยวณิช, (2550) ได้กล่าวว่าธรรมชาติของแรงจูงใจมีลักษณะเด่น 3 ประการ คือสภาวะบางอย่างที่กำลังจูงใจอยู่ภายในคนๆ นั้น ได้ผลักดันให้เขาไปสู่เป้าประสงค์ พฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นความพยายามเพื่อบรรลุเป้าประสงค์นั้น และการบรรลุผลสำเร็จของเป้าประสงค์ดังกล่าว กล่าวอีกนัยหนึ่ง ลักษณะของแรงจูงใจทั้งสามนี้มักเกิดขึ้นเป็นวัฏจักร กล่าวคือสภาวะที่กำลังจูงใจก่อให้เกิดพฤติกรรม พฤติกรรมนำไปสู่เป้าประสงค์ และเมื่อถึงเป้าประสงค์แล้วแรงจูงใจจะหมดไปหรือลดลง อย่างน้อยก็ชั่วคราว

การรู้จักนำเทคนิค วิธีการ รวมถึงทฤษฎีแรงจูงใจมาปรับใช้กับผู้สอนจะช่วยทำให้ครูมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และสามารถที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ ส่งผลทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ และโรงเรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (แนวทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา, 2550)

2.3.6 ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนด้านการเรียนการสอนทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน การทำกิจกรรม และการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน วิลาวลัย โชติเบญจมาภรณ์ (2539:30) กล่าวว่า ความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียนจะส่งผลให้นักเรียนสนใจและตั้งใจเรียนในบทเรียนอย่างเต็มที่ ถ้าหากครูยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

กลาง นักเรียนจะมีความรู้สึกปลอดภัย มีเจตคติที่ดี มีความอบอุ่นและทำให้นักเรียนลดความวิตกกังวล แต่ถ้าหากนักเรียนไม่มีความสัมพันธ์อันดีกับครู การเรียนจะไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า ครูที่ชอบสั่งการ เอาแต่ความคิดของตนเองเป็นใหญ่และขัดขวางความคิดอ่านของเด็ก นักเรียนจะมีพฤติกรรมที่ดูร้ายรุนแรงต่อตนเองและต่อครู ไม่ชอบสังคม ไม่สนใจในบทเรียน และมีความก้าวร้าว นอกจากนี้ อารมณ์ ใจเทียง (2546:237) ยังได้กล่าวถึงการสภาพของปฏิสัมพันธ์ที่ีระหว่างครูกับนักเรียน คือทั้งครูและนักเรียนต่างมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถาม ครูให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน ทำให้นักเรียนมีอิสระ และมีความสุขใจในการทำกิจกรรม บรรยากาศภายในห้องเรียนก็จะไม่ตึงเครียด เป็นบรรยากาศที่รื่นรมย์ น่าเรียน น่าสอน ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี

กล่าวได้ว่า ครูกับนักเรียนเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกันมากที่สุด ครูจึงสมควรสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ดังที่ ยนต์ ชุ่มจิต (2531:51) ได้เสนอวิธีการที่สามารถช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน คือ สอนนักเรียนให้เกิดความรู้ความสามารถในวิชาการต่างๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ สอนให้นักเรียนของตนเองมีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินกับการเล่าเรียนไม่เบื่อหน่ายอยากจะเรียนอยู่เสมอ อบรมดูแลความประพฤติของนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย ดูแลทุกข์สุขของนักเรียนอยู่เสมอ และเป็นที่ปรึกษาหรือช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ให้นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติ เพียรการคำ (2541) ซึ่งได้กล่าวว่า ครูที่มีประสิทธิภาพในการสอนนั้นจะต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดกับนักเรียน โดยการดูแลหมั่นไต่ถามทุกข์สุขและให้ความช่วยเหลือเมื่อนักเรียนเมื่อมีปัญหา ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมต่างๆ เป็นกันเองกับนักเรียน มีความรู้สึกที่ดีและมีความรักความเมตตากรุณาต่อนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และยินดีรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน

มัทนา ปันม่วง (2536:68) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนของครูด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ได้แก่ การให้ความสนใจนักเรียนและหมั่นไต่ถามทุกข์สุขนักเรียนอยู่เสมอ การดูแลและให้ความช่วยเหลือเมื่อนักเรียนเจ็บป่วย การให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาในด้านการเรียนหรือปัญหาส่วนตัวได้อย่างถูกต้องเหมาะสม การให้ความสนใจแก่นักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน การทำงานร่วมกับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน การรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของนักเรียน การมีความเป็นกันเองกับนักเรียนและสามารถเข้ากับนักเรียนได้เป็นอย่างดี การที่สามารถสร้างให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียนเกิดแรงจูงใจและตั้งใจเรียน การมีความรู้สึกที่ดีต่อนักเรียนตั้งแต่แรกสอนและมีใจรักเด็ก และการมีความเมตตากรุณาต่อศิษย์อย่างจริงใจ

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีส่วนทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ทั้งนี้เพราะความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน เป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วยให้ครูกับนักเรียนมีความเข้าใจต่อกันเป็นอย่างดี ช่วยให้การเรียนการสอนได้ผลดีมีประสิทธิภาพ

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สิทธิศักดิ์ เจ๊ะสารี (2536) ได้ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนของครูอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้” จากการศึกษาค้นพบว่า ระดับประสิทธิภาพการสอนของครูอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาด้านลักษณะความเป็นครูอยู่ในระดับดี ด้านเทคนิคการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและในชุมชนอยู่ในระดับดี ด้านการใช้อุปกรณ์การสอนอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง และด้านผลการสอนอยู่ในระดับดี ผลการทดสอบสมมุติฐานปรากฏว่า ครูอิสลามศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีประสิทธิภาพการสอนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านเทคนิคการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านผลการสอน นอกจากนี้ไม่พบข้อแตกต่าง ส่วนครูอิสลามศึกษาที่มีระดับการศึกษาสายสามัญ วิชาชีพครูและวิทยาศาสตร์ต่างกันและมีประสบการณ์การสอนต่างกัน ไม่พบความแตกต่าง

ลัดดา จันทร์แสง (2537) ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ตัวประกอบของประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ ตามการประเมินตนเองและนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า 1) ลักษณะที่ส่งเสริมให้ครูคณิตศาสตร์มีประสิทธิภาพการสอนตามการประเมิน โดยตนเอง ได้แก่ มีความรู้เรื่องหลักสูตรและเนื้อหาที่จะทำการสอนเป็นอย่างดี มีความเที่ยงตรงและยุติธรรมในการทดสอบและการให้คะแนน มีความรู้สึกที่ดีต่อนักเรียนตั้งแต่แรกสอน ครูมีความสนใจในวิชาคณิตศาสตร์ และครูจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ 2) ลักษณะที่ส่งเสริมให้ครูคณิตศาสตร์มีประสิทธิภาพการสอนตามการประเมินของนักเรียน ได้แก่ มีความรู้เรื่องหลักสูตรและเนื้อหาที่จะทำการสอนเป็นอย่างดี เตรียมการสอนล่วงหน้าอย่างเป็นระบบครบตามขั้นตอนอยู่เสมอ มีความรู้สึกที่ดีต่อนักเรียนตั้งแต่แรกสอน ครูมีความสนใจในวิชาคณิตศาสตร์ และครูจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ 3) ตัวประกอบสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ ตามการประเมิน โดยตนเอง ได้แก่ บุคลิกภาพของครูคณิตศาสตร์ การวางแผนและเตรียมการสอน เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน การวัดผลและประเมินผล ความเป็นธรรม และความรู้เกี่ยวกับวิธีการสอน 4) ตัวประกอบสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรซึ่งส่งผลต่อ

ประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ตามการประเมินของนักเรียน ได้แก่ บุคลิกภาพของครูคณิตศาสตร์ การดำเนินการสอนความตั้งใจสอน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ การวางแผนการเตรียมการสอน และเทคโนโลยีทางการสอน

รสพร ทองโรจน์ (2541) ได้ทำวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พบว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ระดับสูง กลาง และต่ำ ให้ความเห็นว่า ครูคณิตศาสตร์มีการปฏิบัติเกี่ยวกับองค์ประกอบประสิทธิภาพการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือด้านบุคลิกภาพของครูคณิตศาสตร์ ด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ด้านวิชาการ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และด้านการดำเนินการสอน และนักเรียนทั้งหมดเห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ด้านบุคลิกภาพของครูคณิตศาสตร์ และองค์ประกอบโดยรวม แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบด้านวิชาการ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และด้านการดำเนินการสอน นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ระดับปานกลางเห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ด้านบุคลิกภาพของครูคณิตศาสตร์ และองค์ประกอบโดยรวม ส่วนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ระดับสูงและระดับต่ำเห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบด้านใดเลย นอกจากนี้ องค์ประกอบด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ด้านการดำเนินการสอน และด้านบุคลิกภาพของครูคณิตศาสตร์ สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนทั้งหมด องค์ประกอบด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งหมด แต่สำหรับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ระดับสูงและระดับต่ำ พบว่า ไม่มีองค์ประกอบด้านใดที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนเลย

พิกุล โสนะโชติ (2544) ได้ทำวิจัยเรื่องความคิดเห็นของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนต่างกันต่อการปฏิบัติตามองค์ประกอบประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 โดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็น

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันต่อการปฏิบัติตามองค์ประกอบประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ จำนวน 5 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านการดำเนินการสอน ด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และด้านบุคลิกภาพของครูคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนโดยรวม นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสูง และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มกลาง เห็นว่า ครูคณิตศาสตร์มีการปฏิบัติตามองค์ประกอบประสิทธิภาพการสอน โดยรวมและรายด้าน 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก และมีการปฏิบัติด้านการดำเนินการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสูง เห็นว่ามีการปฏิบัติด้านการดำเนินการสอนอยู่ในระดับมาก ส่วนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มต่ำ เห็นว่าครูคณิตศาสตร์มีการปฏิบัติตามองค์ประกอบประสิทธิภาพการสอน โดยรวมและรายด้าน 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และเห็นว่ามี การปฏิบัติด้านบุคลิกภาพของครูคณิตศาสตร์อยู่ในระดับมาก 2) นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน เห็นว่าครูคณิตศาสตร์มีการปฏิบัติตามองค์ประกอบประสิทธิภาพการสอน โดยรวมและทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สุรศักดิ์ หอมอ่อน (2546) ได้ทำวิจัยเรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม พบว่า องค์ประกอบประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์โดยรวมมี 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ด้านพื้นฐานความเป็นครูประกอบด้วย การวัดและประเมินผลของครู เจตคติต่อการสอนวิชาคณิตศาสตร์ของครู ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความรู้ในเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์และบุคลิกลักษณะของครู องค์ประกอบที่ 2 ด้านทักษะความเป็นครูประกอบด้วย การใช้ภาษาในการสื่อสารของครู การให้การเสริมแรงแก่นักเรียน ปริมาณงานอื่นที่ครูได้รับมอบหมาย การเตรียมการสอนของครู บรรยากาศในการเรียนการสอน เจตคติในการสอนวิชาคณิตศาสตร์ของครู การใช้สื่อการสอนของครู และขวัญและกำลังใจของครู

สายัณห์ ตากมัจฉา (2546) ได้ทำวิจัยเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง พบว่า 1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ย ได้แก่ ด้านความต้องการความเจริญก้าวหน้า ด้านความต้องการความสัมพันธ์ ด้านความต้องการดำรงชีวิต 2) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยองที่มีเพศต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ

ประถมศึกษาจังหวัดระยอง ที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

พิกุล ถิตย์อำไพ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์” จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่สำคัญที่สุดและมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษามากที่สุด 4 อันดับแรก คือ สภาพเศรษฐกิจของครู ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน สุขภาพจิตของครู และปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

สมหมาย นาควิเชียร (2548) ได้ทำวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชลบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับมาก

เกษม บุตรดี (2548) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร พบว่า รูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร มี 8 ตัวแปร ดังนี้ ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ ได้แก่ เจตคติต่อวิชาที่สอน ความสามารถทางวิชาการ การใช้สื่อการเรียนการสอน และบรรยากาศในห้องเรียน ตัวแปรที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ ได้แก่ บุคลิกภาพของครู และเจตคติต่อวิชาชีพครู ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมอย่างเดียวต่อประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ ได้แก่ ผลการเรียน และประสบการณ์ในการสอน โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ได้ประมาณร้อยละ 63.5

อรวรรณ ตั้งจิตพิทักษ์ (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาละโวทัยเขต 1 พบว่า 1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาละโวทัย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง รายด้านอยู่ในระดับมาก และปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความต้องการสัมพันธ์ ด้านความต้องการความเจริญก้าวหน้า และความต้องการดำรงชีวิต 2) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ละเชิงเทรา เขต 1 เพศชายและเพศหญิงแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาละเชิงเทรา เขต 1 โดยรวมและด้านความเจริญก้าวหน้า จำแนกตามขนาดของโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยรวม โรงเรียนขนาดกลางและใหญ่แตกต่างกัน และด้านความเจริญก้าวหน้าของครู โรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่แตกต่างกัน

ศิริัญญา ศรีประมวณ (2549) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบของประสิทธิภาพการสอนของครูประถมศึกษา จากการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการสอนของครูมี 10 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบด้านการมีมนุษยสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน ด้านความสามารถในการสอน ด้านคุณลักษณะของความเป็นครู ด้านความสามารถในการจูงใจผู้เรียน ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีประกอบการสอน ด้านการเตรียมความพร้อมในการสอน ด้านการพัฒนาการสอน ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการวัดและประเมินผล และด้านความรู้ในเนื้อหาวิชา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของประสิทธิภาพการสอนของครูนั้นมีความคล้ายคลึงและสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยด้านการมีมนุษยสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน ด้านความสามารถในการสอน ด้านคุณลักษณะของความเป็นครู ด้านความสามารถในการจูงใจผู้เรียน ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีประกอบการสอน ด้านการเตรียมความพร้อมในการสอน ด้านการพัฒนาการสอน ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการวัดและประเมินผล ด้านความรู้เรื่องหลักสูตรและเนื้อหาที่จะทำการสอน เจตคติต่อวิชาที่สอน การใช้ภาษาในการสื่อสารของครู การให้การเสริมแรงแก่นักเรียน ปริมาณงานอื่นที่ครูได้รับมอบหมาย การเตรียมการสอนของครู บรรยากาศในการเรียนการสอน และขวัญและกำลังใจของครู ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอน ประกอบด้วย สภาพเศรษฐกิจของครู ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน สุขภาพจิตของครู เจตคติต่อวิชาที่สอน ความสามารถทางวิชาการ การใช้สื่อการเรียนการสอน และบรรยากาศใน บุคลิกภาพของครู และเจตคติต่อวิชาชีพครู ผลการเรียน ประสิทธิภาพในการสอน